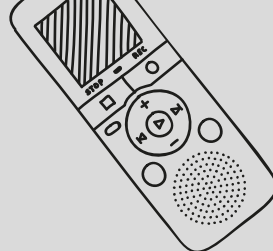

HRÁTKY S PAMĚTÍ

metodický list

Anotace

V rámci projektu pracujeme s pamětí: pamětí jednotlivce, pamětí skupinovou, pamětí národa. Paměť je však velmi vrtkavá. Tato aktivita představí možnosti a omezení paměti. Žáci si uvědomí úskalí věrohodnosti pamětnického vyprávění a potřebu zasadit vzpomínku do souvislostí.

Poznámka

Paměť je úžasný fenomén, který je dlouhodobým předmětem zkoumání odborníků nejrůznějších specializací. Každý obor ale může přinášet svou vlastní interpretaci toho, co to vlastně paměť je a jak funguje. Pro neurovědce může být paměť neurální reprezentací okolního světa, pro psychologa schopností vštěpovat si informace o předchozí zkušenosti a pro učitele základním předpokladem učení.

V rámci našeho projektu je paměť určitý způsob, kterým se vztahujeme k minulosti. Ať už jako člověk, nebo jako skupina. A to, jak se vztahujeme např. k 17. listopadu nebo bitvě u Lipan, je také součástí naší společné identity, která může procházet proměnami.

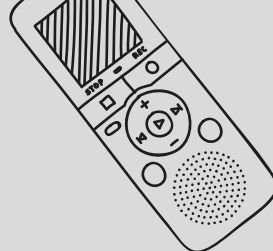
Děti mívají sklon nekriticky přijímat příběhy a vyprávění a klást rovnítko mezi historiku a historii. Proto je důležité v úvodních fázích projektu věnovat čas aktivitě, která pomůže pochopit, jak funguje lidská paměť. Pomůže to předejít i možným potížím v dalších fázích projektu: subjektivní zážitek pamětníka nebo vyprávěnka z rodinné historie může být v rozporu s oficiálním nebo obecně přijímaným výkladem minulosti. Zažili jsme například, že pamětník vzpomínal velmi kladně na Hitlera a zavedení změny směru jízdy v dopravě, byť ve skutečnosti se přechod na jízdu vpravo připravoval delší dobu a příchod nacistů změnu pouze urychlil, nikoli zapříčinil. V paměti pamětníka jsou tyto události příčinně provázané, protože nastaly ve stejnou dobu. Dodejme, že cílem výuky či celého projektu by nemělo být „korigovat“ vzpomínky pamětníků, ale budování historické gramotnosti žáků, jejíž součástí by měla být dovednost odlišit zážitek od analýzy příčin a následků, vzpomínku od určení kontinuity a změny.

I my dospělí si myslíme, že to, co si vybavujeme, je reálným odrazem nějaké vnější události. Ve skutečnosti je však to, co si uchováujeme v paměti, velmi závislé na našich smyslech, motivaci, znalostech, zkušenostech či psychickém rozpoložení. Paměť a vzpomínání je svým způsobem činnost rekonstruktivní. Připomíná trochu práci archeologa, který z drobných úlomků sestavuje celek. Z jednotlivých vjemů skládáme příběh. Vzpomínáme-li, vždy vybereme události, které mají nějaký důvod nebo které nás zaujaly, přetvoříme je podle určité zápletky a zasadíme je do našeho prožívání či zkušenosti. I to je důvod, proč dva pamětníci mohou na jednu událost vzpomínat odlišně.

HRÁTKY S PAMĚTÍ

metodický list

Cílová skupina

Žáci 8. a 9. tříd ZŠ

Vzdělávací cíle

- Žáci dokážou vlastními slovy objasnit úskalí věrohodnosti pamětnického vyprávění.
- Žáci dokážou zdůvodnit, proč je nutné zasadit vzpomínku do souvislostí a interpretovat ji.
- Žáci dokážou vysvětlit, proč je potřeba zachytit vyprávění pamětníka audiovizuálně.

Počet účastníků

Aktivitu realizujete s celou třídou nebo jen s týmy zapojenými do projektu.

Kompetence

Komunikace v mateřském jazyce, schopnost učit se, sociální dovednosti

Časová dotace

45 minut

Pomůcky

Předem připravená vzpomínka na společný zážitek / osobní historka učitele s několika detaily, počítač projektor, flipchartové papíry, sada barevných post-it papírků pro každého žáka, lepicí páska, nůžky

Postup

Evokace

Zeptejte se žáků, zda se mohou vždy spolehnout na svou paměť. Pokud máte čas a možnost promítat, pusťte žákům tento jednoduchý test na krátkodobou paměť:

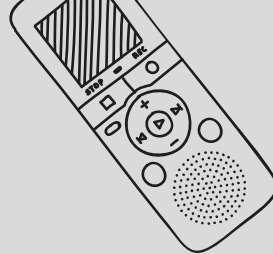
www.youtube.com/watch?v=mE_bVtNbmX0

Zeptejte se žáků, jak si myslí, že by na tom byli jejich prarodiče. Zapamatovali by si méně, nebo více?

HRÁTKY S PAMĚTÍ

metodický list

Pokud máte ještě více času, můžete dát žákům tip: v krátkodobé paměti jsme schopni uchovat zhruba 7 +/- 2 vjemy. Je to jako lavička, kam se vejde zhruba 7 lidí. Pokud si chceme něco pamatovat delší dobu, můžeme použít některou z paměťových technik. V našem videu např. můžeme jednotlivé obrázky zakomponovat do příběhu.

(Např.: Ryba si za 5 korun koupila v obchodě u psíka čokoládu, ale pak se napila čaje z muchomůrky a museli ji odvézt zeleným autem do nemocnice k doktorce moudré sově...)

Příběh nám pomáhá pamatovat si něco déle. Pokud aktivita žáky baví, můžete je nechat přednést několik různých příběhů.

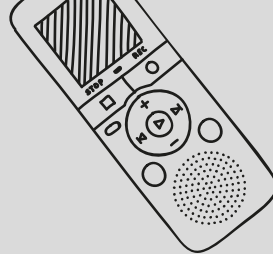
Uvědomění

Sdělte žákům, že paměti a příběhy se budeme zabývat v této hodině. Vyzkoušíme si podobný test, ale tentokrát na naši kolektivní paměť ve třídě. Zeptejte se žáků, zda si myslí, že si všichni dokážou zcela stejně vybavit nějaký společný zážitek. Odhady (nebo sázky) žáků запиšte na tabuli.

HRÁTKY S PAMĚTÍ

metodický list

Řekněte žákům, aby si každý sám vybavil jeden společný zážitek (událost na školním výletě, besidku, první den školy atd.).

Rozdejte žákům 7 kartiček (mohou to být různobarevné papírky typu post-it). Na každý papírek mají žáci zaznamenat konkrétní vzpomínku. Například na zelený papírek zaznamenejte, co měl ten den učitel na sobě apod. (Jaké bylo ten den počasí? Kdo chyběl? Co měl na sobě ředitel? Co bylo k obědu? V kolik hodin byl sraz? Přišel někdo pozdě? Kdo vyhrál soutěž?...).

Na flipchartový papír nebo na tabuli udělejte 7 sloupečků označených barvami a vyzvěte žáky, aby své papírky připevnili na flipchart.

Reflexe

Společně si prohlédněte výsledky. Liší se vzpomínky na historku v podání žáků od sebe navzájem? Čím je to způsobeno? Pokud bychom chtěli vzpomínku na společný zážitek zapsat do školní kroniky, jak bychom měli postupovat? Jak souvisí aktivita s přípravou na natáčení pamětníka? Co máme udělat, když dva pamětníci budou mít na jednu událost rozdílné vzpomínky?

Varianta: Pokud pracujete se skupinou, která nemá společný zážitek, můžete žákům jeden den vyprávět předem připravenou historku a třída bude mít za úkol druhý den nebo na konci vyučování historku rekonstruovat včetně detailů.

